

Asia

EU/OSA; Komission täytäntöönpanopäätökset; tietosuojan riittävyys Yhdistyneessä Kuningaskunnassa

Kokous

U/E/UTP-tunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Yhdistyneen Kuningaskunnan EU-ero tuli voimaan 1.2.2020. Henkilötietojen siirron osalta tämä tarkoittaa, että Yhdistynyt Kuningaskunta on ns. kolmas maa ja henkilötietojen siirrolle on oltava EU:n tietosuojalainsäädännön mukainen perusta. Yksi tällainen perusta on komission hyväksymä tietosuojan riittävyyttä koskeva päätös (riittävyyspäätös). Riittävyyspäätös tulee tehdä erikseen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/679 (yleinen tietosuoja-asetus, GDPR) ja Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2016/680 (rikosasioiden tietosuojadirektiivi) alalla. Riittävyyspäätökset mahdollistavat keskeisellä tavalla henkilötietojen siirron EU:sta Yhdistyneeseen Kuningaskuntaan.

Komissio julkaisi kaksi luonnosta riittävyyspäätöksiksi 19.2.2021. Komissio antoi päätösluonnokset 5.3.2021 tiedoksi yleisen tietosuoja-asetuksen 93 artiklalla perustetulle komitealle, jossa jäsenvaltiot ovat edustettuina.

Asiaa käsiteltiin ensimmäisen kerran komitean kokouksessa 22.3.2021. Euroopan tietosuojavaltuutetulta on pyydetty lausunto päätösluonnoksista 19.4.2021 mennessä. Komitologiamenettely käynnistyy sen jälkeen, kun Euroopan tietosuojaneuvoston lausunto on annettu. Komissio voi hyväksyä päätöksen menettelyn päätyttyä, jos komitea antaa myönteisen lausunnon.

EU:n ja Yhdistyneen Kuningaskunnan välisessä kauppaa- ja yhteistyösopimuksessa on sovittu neljän kuukauden siirtymäajasta, jonka aikana henkilötietojen siirrot Yhdistyneeseen Kuningaskuntaan voivat jatkua entiseen tapaan. Tätä siirtymäaikaa voidaan jatkaa vielä kahdella kuukaudella. Siirtymäaika päättyy viimeistään 30.6.2021. Komission tavoitteena on saada riittävyyspäätökset hyväksytyä siten, että henkilötietojen siirto voisi jatkua sujuvasti tämän määräajan jälkeen.

Suomen kanta

Komission päätösluonnokset ovat Suomen näkemyksen mukaan tärkeä ja ensisijainen toimenpide EU:n ja Yhdistyneen Kuningaskunnan välisten henkilötietojen turvallisten

siirtojen varmistamiseksi. On oleellista, että rekisterinpitäjät voivat jatkaa tiedonsiirtoja siten, että riittävään tietosuojan tasoon voidaan luottaa myös sen jälkeen, kun EU:n ja Yhdistyneen Kuningaskunnan väliseen sopimukseen perustava siirtymäajan järjestely päättyy.

Päätösluonnoksiin sisältyy kuitenkin useita kysymyksiä, joita on syytä arvioida perusteellisesti asian komitologiakäsittelyn aikana. Nämä kysymykset liittyvät tietosuoja-asetuksen soveltamisalan osalta rekisteröidyn oikeuksia koskeviin poikkeuksiin, mukaan lukien erityisesti maahanmuuton valvontaa koskeva poikkeus, yksityissektorin käsittelemien henkilötietojen luovuttamiseen viranomaisille lainvalvontatarkoituksiin ja kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi sekä sähköisen viestinnän välitystietojen säilytysvelvollisuus ja vaikutukset sähköisen viestinnän luottamuksellisuuteen. Tarkasteltaviin kysymyksiin kuuluu myös tietojen edelleen luovuttaminen muihin kolmansiin maihin. Rikosasioden tietosuojadirektiivin soveltamisalalla tarkasteltavia kysymyksiä ovat vastaavasti rekisteröidyn oikeuksia koskevat poikkeukset ja henkilötietojen käsittely ja luovuttaminen muihin kuin alkuperäisiin käyttötarkoituksiin, mukaan lukien kansainväliset tiedonsiirrot.

Suomi katsoo, että kaikkien EU:n tuomioistuimen oikeuskäytännössä linjattujen tietosuojan riittävyttä koskevien kriteerien huomioiminen arvioinnissa on oleellista, jotta tietosuojan riittävyttä koskeva ratkaisu on kestäväällä pohjalla, mukaan lukien erityisesti kansainvälisiä tiedonsiirtoja koskevat linjaukset. Komission arvioinnissa Yhdistyneen Kuningaskunnan sopimusvelvoitteille, erityisesti Euroopan ihmisoikeussopimukseen liittyville sitoumuksille, on annettu huomattava painoarvo. On tärkeää, että tämä käy selkeästi ilmi päätösluonnoksista. Tältä osin päätösluonnosten tarkastelussa on syytä kiinnittää huomiota myös sellaiseen ihmisoikeustuomioistuimen Yhdistynyttä Kuningaskuntaa koskevaan oikeuskäytäntöön, jotka koskevat yksityiselämän ja henkilötietojen suojaa.

Suomi pitää tärkeänä, että Euroopan tietosuojaneuvoston esiin nostamat kysymykset otetaan asianmukaisesti huomioon osana komitologiamenettelyä.

Pääasiallinen sisältö

Riittävyyspäätökset perustuvat EU:n tietosuojalainsäädäntöön. Tietosuoja-asetuksen V luvussa ja rikosasioden tietosuojadirektiivin V luvussa säädetään riittävää tietosuojan tasoa koskevista vaatimuksista, jotka koskevat henkilötietojen siirtoja kolmansiin maihin tai kansainvälisille järjestöille. Yhdistynyttä Kuningaskuntaa koskevat komission päätösluonnokset perustuvat tietosuoja-asetuksen 45 artiklan 3 kohtaan ja rikosasioden tietosuojadirektiivin 36 artiklan 3 kohtaan.

Tietosuoja-asetuksen ja rikosasioden tietosuojadirektiivin perusteella hyväksytyt tietosuojan riittävyttä koskevat päätökset on osoitettu jäsenvaltioille. Päätökset sitovat kaikkia jäsenvaltioiden henkilötietojen rekisterinpitäjiä sekä tietosuojalainsäädännön mukaisia valvontaviranomaisia. Tämä tarkoittaa erityisesti, että EU:n alueella oleva rekisterinpitäjä tai henkilötietojen käsittelijä ei tarvitse muuta lupaa henkilötietojen siirroille Yhdistyneen Kuningaskunnan alueella olevalle rekisterinpitäjälle tai henkilötietojen käsittelijälle.

Tietosuoja-asetukseen perustuva päätösluonnos

Komissio arvioi, että Yhdistynyt Kuningaskunta varmistaa riittävän henkilötietojen suojan tietosuoja-asetuksen 45 artiklan mukaisesti, ottaen huomioon EU:n perusoikeuskirjan tulkinnan. Komission johtopäätös perustuu sovellettavaan Yhdistyneen Kuningaskunnan lainsäädäntöön ja kansainvälisiin velvoitteisiin. Komissio on ottanut erityisesti huomioon arvioinnissaan sen, että Yhdistynyt Kuningaskunta on Euroopan ihmisoikeussopimuksen osapuoli ja siten velvollinen noudattamaan Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisuja.

Komissio on kiinnittänyt Yhdistyneen Kuningaskunnan tietosuojalainsäädännön arvioinnissa huomiota siihen, että erotessaan EU:sta Yhdistynyt Kuningaskunta säätää eroamista koskevan lain (European Union (Withdrawal) Act 2018), joka inkorporoi suoraan sovellettavaa EU:n lainsäädäntöä osaksi Yhdistyneen Kuningaskunnan oikeutta. Tähän lainsäädäntöön sisältyy myös tietosuoja-asetus kokonaisuudessaan (UK GDPR). Tietosuoja-asetuksen sisältöä täydentää kansallinen tietosuojalaki (Data Protection Act 2018, DPA), mutta Yhdistynyt Kuningaskunta voi säätää myös muuta, tietosuoja-asetusta täydentävää erityislainsäädäntöä, kuten sähköisen viestinnän tietosuojaa koskeva lainsäädäntö (Data Protection, Privacy and Electronic Communications Regulations 2019). Huomioiden tietosuoja-asetuksen sisällöllisen inkorporoinnin, Yhdistyneen Kuningaskunnan tietosuojasääntelyn rakenne ja sisältö vastaavat pitkälti EU:n lainsäädäntöä.

Yhdistyneen Kuningaskunnan muodostavien alueiden Skotlannin, Walesin ja Pohjois-Irlannin alueellisilla parlamenteilla on sisäisissä asioissaan lainsäädäntövaltaa siltä osin kuin sitä ei ole pidätetty Yhdistyneen Kuningaskunnan parlamentille. Tietosuojalainsäädännön osalta lainsäädäntövalta kuuluu Yhdistyneen Kuningaskunnan parlamentille.

Soveltamisala ja keskeiset periaatteet

UK GDPR:n soveltamisala sekä henkilötiedon, erityisten henkilötietoryhmien, rekisteröidyn ja käsittelyn määritelmät vastaavat pitkälti tietosuoja-asetusta. Sen soveltamisala on kuitenkin laajennettu koskemaan myös sellaisia aloja, jotka kuuluvat EU-oikeuden ulkopuolelle, kuten kansalliseen turvallisuuteen liittyvää henkilötietojen käsittelyä. UK GDPR:ää ei sovelleta toimivaltaisten viranomaisten henkilötietojen käsittelyyn, johon sovelletaan EU:n jäsenvaltioissa rikosasioiden tietosuojadirektiiviä.

UK GDPR ja DPA sisältävät keskeisimmät henkilötietojen käsittelyä koskevat periaatteet ja henkilötietojen käsittelyn oikeusperusteet. Yhdistyneen Kuningaskunnan lainsäädäntö sisältää henkilötietojen käsittelyn käyttötarkoitussidonnaisuutta, täsmällisyyttä, minimointia, säilyttämisen rajoittamista ja tietoturvallisuutta koskevat vaatimukset sekä henkilötietojen käsittelyn läpinäkyvyyttä koskevan vaatimuksen ja rekisteröidyn oikeuksia koskevat säännökset.

UK GDPR ja DPA sisältävät yksityiskohtaiset säännökset erityisten henkilötietoryhmien käsittelyn edellytyksistä ja poikkeuksista pääsääntöiseen käsittelykieltoon, minkä lisäksi UK GDPR ja DPA sisältävät sovellettavia suojatoimia koskevia säännöksiä. UK GDPR sisältää tietosuoja-asetusta vastaavasti myös erityiset säännökset rikosasioihin liittyvien henkilötietojen käsittelystä.

Rekisteröidyn oikeudet

Rekisteröidyn oikeuksia koskevat säännökset vastaavat aineellisen sisällön osalta tietosuoja-asetusta. Myös tietosuoja-asetuksen 22 artiklan säännökset automatisoidusta päätöksenteosta on sisällytetty UK GDPR:n säännöksiin. Niihin on kuitenkin lisätty säännös, jolla viitataan DPA:n säännöksiin sovellettavina suojoimina silloin, kun automatisoitu päätöksenteko perustuu muuhun lainsäädäntöön.

DPA sisältää useita rajoituksia rekisteröidyn oikeuksiin UK GDPR:n 23 artiklan perusteella. Rajoitusten tavoitteet vastaavat tietosuoja-asetuksen 23 artiklassa säädettyjä tavoitteita, lukuun ottamatta DPA:sa säädettyjä rajoituksia, jotka koskevat kansallista turvallisuutta ja puolustusta. Osa rajoituksista on laaja-alaisia ja sallivat rajoitukset kaikkiin oikeuksiin. Osa sovelletaan automaattisesti täysimääräisesti, kun taas osa edellyttää arviointia siitä, haittaisiko rekisteröidyn oikeus todennäköisesti yleistä etua. Rekisterinpitäjän on sen mukaisesti tapauskohtaisesti arvioitava, haittaisiko rekisteröidyn oikeutta koskevan säännöksen soveltaminen tavoiteltua päämäärää. Tällaisiin rekisteröidyn oikeuksien rajoituksiin, jotka edellyttävät tapauskohtaista arviointia, kuuluu muun muassa tehokkaan maahantulon valvonnan perusteella tehtävät rajoitukset, jotka kohdistuvat useisiin oikeuksiin. Komission arvion mukaan rekisteröidyn oikeuksia koskevat rajoitukset ovat kuitenkin oikeasuhteisia, ottaen huomioon vaatimuksen tapauskohtaisesta arvioinnista ja sen soveltamista koskevan oikeuskäytännön. Yhdistyneen Kuningaskunnan tietosuojaviranomainen (Information Commissioner, ICO) on myös antanut ohjeet maahantulon valvontaan liittyvän rajoituksen soveltamisesta kiinnittäen huomiota siihen, että rajoitusta tulee soveltaa siten, että se kohdistuu vain niihin oikeuksiin, joiden rajoittamista pidetään tapauskohtaisesti välttämättömänä.

DPA sisältää erityiset säännökset rekisteröidyn oikeuksien rajoittamisesta kansallisen turvallisuuden tai puolustuksen perusteella. Rajoitus voi kohdistua useaan oikeuteen, mutta myös tämä rajoitus edellyttää tapauskohtaista arviointia. Rajoitusta voidaan soveltaa vain siinä määrin kuin kansallisen turvallisuuden tai puolustuksen suojaaminen edellyttää sitä. Lisäksi rajoitusta sovellettaessa tulee noudattaa ihmisoikeuksien suoja koskevia vaatimuksia Yhdistyneen Kuningaskunnan ihmisoikeuslain (Human Rights Act 1998) mukaisesti.

Rekisteröidyn oikeuksia on mahdollista rajoittaa myös journalistisia tarkoituksia ja akateemisen, taiteellisen tai kirjallisen ilmaisun tarkoituksia varten. Päätösluonnoksen mukaan myös näiden perusteiden soveltaminen edellyttää tapauskohtaista arviointia siitä, haittaisiko rekisteröidyn oikeutta koskevan säännöksen soveltaminen esimerkiksi journalismia. Rekisteröidyn oikeuksia voidaan rajoittaa myös silloin, kun käsittely tapahtuu yleisen edun mukaisia arkistointitarkoituksia taikka tieteellisiä tai historiallisia tutkimustarkoituksia tai tilastollisia tarkoituksia varten.

Henkilötietojen siirrot edelleen muuhun kolmanteen maahan tai kansainväliselle järjestölle

Yhdistyneen Kuningaskunnan säännökset, jotka koskevat henkilötietojen siirtoja edelleen muuhun kolmanteen maahan, vastaavat päätösluonnoksen mukaan sisällöllisesti tietosuoja-asetuksen vaatimuksia. Siirrot edellyttävät joko riittävyyspäätöksiä (komission päätöksiä vastaavat Yhdistyneen Kuningaskunnan arviot) tai riittävyyspäätöksen puuttuessa rekisterinpitäjän tai henkilötietojen käsittelijän varmistamia asianmukaisia suojoimiamia. Laissa säädetään tietosuoja-asetusta vastaavasti kuitenkin poikkeustilanteista.

DPA:n nojalla ministeriön päätöksellä voidaan hyväksyä riittävyyspäätöksiä, jotka koskevat kolmansia maita tai kansainvälisiä järjestöjä. Yhdistyneen Kuningaskunnan tuomioistuimilla on toimivalta arvioida myös näitä riittävyyspäätöksiä oleellisen vastaavuuden –kriteerien valossa. UK:n riittävyyspäätökset edellyttävät tietosuojaviranomaisen lausuntoa ja asian käsittelyä parlamentissa, jolla on mahdollisuus antaa kielteinen lausunto.

Riippumaton valvonta

Yhdistyneen Kuningaskunnan tietosuojaviranomainen vastaa sekä UK GDPR:n että DPA:n säännösten noudattamisen valvonnasta, lukuun ottamatta tuomioistuinten valvontaa. UK GDPR sisältää tietosuoja-asetusta vastaavasti vaatimukset tietosuojaviranomaisen riippumattomuudesta. DPA sisältää säännökset tietosuojaviranomaisen nimittämisestä ja pätevyysvaatimuksista. Myös tehtävät ja toimivaltuudet vastaavat oleellisin osin tietosuoja-asetuksen säännöksiä. Lainsäädäntöön sisältyy kuitenkin eräiltä osin täsmennyksiä, esimerkiksi toimivaltuudet määrätä pakollisia auditointeja. Valvontaviranomainen on käyttänyt toimivaltuuksiaan myös hallinnollisten seuraamusten määräämisen osalta.

Oikeussuojakeinot

UK GDPR ja DPA sisältävät yksityiskohtaiset säännökset rekisteröidyn oikeudesta saattaa asia tietosuojaviranomaisen käsiteltäväksi, oikeudesta oikeussuojakeinoin tuomioistuimessa ja oikeudesta vahingonkorvaukseen. Rekisteröidyllä on mahdollisuus saattaa asiansa tuomioistuimen käsiteltäväksi ihmisoikeuslain nojalla, jos hän katsoo viranomaisen rikkoneen siinä säädettyjä oikeuksia, ja edelleen mahdollisuus valittaa Euroopan ihmisoikeustuomioistuimeen Euroopan ihmisoikeussopimuksen mukaisesti.

Viranomaisten pääsy EU:n alueelta siirrettyihin henkilötietoihin

Komissio on arvioinut Yhdistyneen Kuningaskunnan lainsäädäntöä siltä osin kuin on kyse yrityksille siirrettyjen henkilötietojen käytöstä viranomaistarkoituksiin, erityisesti lainvalvontaviranomaisten ja kansallisen turvallisuuden tarkoituksiin. Tässä yhteydessä komissio on ottanut huomioon EU:n tuomioistuimen oikeuskäytännöstä ilmenevät ”oleellista vastaavuutta” koskevat kriteerit perusoikeuskirjan tulkintakäytännön valossa. Ensinnäkin henkilötietojen suojaa koskevien rajoitusten tulee perustua lakiin ja rajoituksen ulottuvuus tulee määritellä kyseisessä laissa. Toiseksi rajoituksen tulee täyttää oikeasuhteisuuden vaatimus. Lainsäädännössä on erityisesti määritettävä, millä edellytyksillä henkilötietojen suojaa voidaan rajoittaa ja rajoitustoimeen tulee kohdistua riippumatonta valvontaa. Kolmanneksi laissa säädettyjen vaatimusten on oltava viranomaisia sitovia ja niihin tulee voida vedota tuomioistuimessa.

Komissio on ottanut myös huomioon DPA:n säännökset (osa 3), joilla alun perin pantiin täytäntöön rikosasioiden tietosuojadirektiivi. Komissio arvioi erillisessä päätösluonnoksessa, että nämä säännökset täyttävät vaatimukset oleellisesta vastaavuudesta rikosasioiden tietosuojadirektiivin kanssa.

DPA sisältää myös säännökset, jotka koskevat henkilötietojen käsittelyä tiedustelupalveluiden toimesta (osa 4). Näihin sisältyvät keskeiset henkilötietojen käsittelyn periaatteet, erityisten henkilötietoryhmien käsittelyä koskevat edellytykset, rekisteröidyn oikeudet, oletettua ja sisäänrakennettua tietosuoja koskevat vaatimukset ja säännökset kansainvälisistä henkilötietojen siirroista. DPA kuitenkin sisältää myös poikkeukset rekisteröidyn oikeuksiin kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi.

Rajoituksiin kohdistuu tietosuojaviranomaisen ja tuomioistuinten valvontaa. Rajoitukset ovat mahdollisia myös eräillä muilla perusteilla, esimerkiksi asevoimien toimintakyvyn turvaamiseksi. Nämä rajoitukset ovat joko tietoryhmittäisiä tai edellyttävät tapauskohtaista arviointia. Komissio pitää rajoituksia välttämättöminä ja oikeasuhteisina.

Komission päätösluonnoksen mukaan Yhdistyneen Kuningaskunnan lainsäädäntö sisältää useita rajoituksia, jotka koskevat lainvalvontaviranomaisten pääsyä yritysten käsittelemiin henkilötietoihin. Joissakin tilanteissa vaaditaan etsintämääräys tai tuomioistuimen määräys tietojen luovuttamisesta. Osa lainvalvontaviranomaisista voi käyttää rikosten paljastamiseksi tai estämiseksi taikka EU-yhteistyö- tai kansainvälisen yhteistyövelvoitteen täytäntöön panemiseksi kohdennettuja salaisia tiedonhankintakeinoja, jotka kuitenkin eivät kohdistu viestisisältöön. Niin sanottu massatiedustelu on sallittua tiedustelupalveluille. Näiden toimivaltuutuksien käyttö edellyttää viranomaisen lupaa, jonka riippumaton *Judicial Commissioner* hyväksyy.

Kerättyjen tietojen muu myöhempi käyttö lainvalvontatarkoitukseen

DPA sisältää henkilötietojen muuta myöhempiä käyttöä koskevat edellytykset, jotka liittyivät alun perin rikosasioiden tietosuojadirektiivin täytäntöönpanoon. Muuta myöhempiä käyttöä koskevia rajoituksia sisältyy myös muuhun lainsäädäntöön. Säännöksissä nimenomaisesti edellytetään, että tietoja luovutettaessa on noudatettava DPA:n periaatteita. Henkilötietoja on mahdollista luovuttaa tiedusteluviranomaisille ja muille viranomaisille. Tiedustelupalvelujen tiedonsaantioikeus rajoittuu tietoihin, jotka ovat välttämättömiä niiden lakisääteisten tehtävien suorittamiseksi. Tietojen luovuttajan on otettava huomioon lainsäädännöstä seuraavat rajoitukset, mukaan lukien tietosuojalainsäädäntö ja Euroopan ihmisoikeussopimus.

Kun Yhdistyneen Kuningaskunnan toimivaltainen viranomainen aikoo siirtää henkilötietoja edelleen muun kolmannen maan lainvalvontaviranomaiselle, siirtoon sovelletaan riittävyyspäätöksiä ja asianmukaisia suojoitoimia koskevia vaatimuksia. Yhdistyneen Kuningaskunnan lainsäädäntö sisältää myös rikosasioiden tietosuojadirektiiviä vastaavasti säännökset poikkeuksista, joiden perusteella henkilötietoja voidaan siirtää silloinkin, kun riittävyyspäätös tai asianmukaiset suojoitimet puuttuvat. Tiedon luovutusmääräyksiä koskevasta laista seuraa lisäedellytyksiä kansainvälisille tiedonsiirroille, kun kyse on salaisten tiedonhankintakeinojen avulla kerättyistä tiedoista.

Yhdistyneellä Kuningaskunnalla on Yhdysvaltojen kanssa tehty sopimus sähköisen todistusaineiston vaihtamisesta. Sopimus ei ole vielä tullut voimaan, mutta sillä on vaikutusta komission arviointiin. Komissio on kiinnittänyt huomiota sopimuksen soveltamisalaan (joka rajaa sen soveltamisen törkeään rikollisuuteen), riippumattoman viranomaisen määräystä koskevaan vaatimukseen ja tiedon luovutuspyyntöjä koskeviin perusteluvaatimuksiin sekä tietosuojan takeita koskeviin vaatimuksiin, jotka on kopioitu EU:n ja Yhdysvaltojen välisestä puitesopimuksesta, jota sovelletaan lainvalvontaviranomaisten tiedonvaihtoon. Yhdistyneen Kuningaskunnan ja Yhdysvaltojen väliset neuvottelut tietosuojan osalta ovat kuitenkin vielä kesken. Komissio pitää sopimukseen sisältyviä tietosuojan takeita alustavasti arvioituna riittävinä, mutta päätösluonnoksen mukaan niiden soveltamista voidaan arvioida osana riittävyyspäätöksen arviointimekanismia.

Riippuen siitä, käsitelläänkö henkilötietoja DPA:n vai tutkintavaltuuksia koskevan lain (Investigatory Powers Act 2016, IPA) perusteella, valvonnasta vastaa joko

tietosuojaviranomainen tai siihen kohdistuu riippumatonta tuomioistuimen valvontaa. tietosuojaviranomaisen toimivaltuuksista säädetään yksityiskohtaisesti laissa. Lainvalvontaviranomaisten suorittamaan biometristen tietojen käsittelyyn ja kameravalvontaan kohdistuu lisäksi erillistä valvontaa. Lainvalvontaviranomaisten toimintaan kohdistuu myös parlamentaarista valvontaa. Henkilötietojen luovutuksiin sovelletaan myös samoja oikeussuojakeinoja DPA:n ja ihmisoikeuslain nojalla kuin muuhun henkilötietojen käsittelyyn. Lisäksi IPA:ssa säädetään erityisistä oikeussuojakeinoista, jotka liittyvät sen nojalla kerättyihin tietoihin.

Henkilötietojen muu myöhempi käyttö kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi

Yhdistyneen Kuningaskunnan tiedusteluviranomaisilla on oikeus käyttää sähköisen viestinnän operaattorien tietoja kansallisen turvallisuuden suojaamistarkoitukseen. Toimivaltuuksien käyttöön liittyvistä rajoituksista ja suojatoimista säädetään kolmessa laissa: Regulation of Investigatory Powers Act 2000 (RIPA), IPA ja DPA. Näiden sisältö riippuu siitä, käytetäänkö toimivaltuuksia kohdennetusti (targeted interception) vai onko kyse laaja-alaisesta tiedustelusta (bulk interception), joka komission päätösluonnoksen mukaan ei yleensä tarkoita samaa kuin massatiedustelu (mass surveillance). Lisäksi tiedusteluviranomaisilla on mahdollisuus suorittaa laite-etsintää (equipment interference). Myös laaja-alainen laite-etsintä on sille säädettyjen edellytysten täytyessä mahdollista. Komission päätösluonnoksiin sisältyvät yksityiskohtaiset kuvaukset eri tyyppisten tiedusteluvaltuuksien käytöstä.

Päätösluonnoksen mukaan toimivaltuuksien käyttöä koskevaan harkintaan liittyy vaatimus siitä, että toimivaltuuden käytön tulee olla välttämätöntä ja oikeasuhteista, ottaen huomioon yksityiselämän suojan rajoittamiseen liittyvät näkökohdat. Luvan myöntämiseen kohdistuu myös riippumatonta oikeudellista valvontaa (Judicial Commissioners).

Lainvalvontaviranomaisten tavoin myös tiedusteluviranomaisilla on oikeus saada toimivaltaisen viranomaisen myöntämän luvan perusteella teletunnistetietoja kohdennetun tiedustelun tarkoitukseen siten, että tiedonsaantioikeus ei kata viestisisältöä. Lisäksi operaattoreille voidaan antaa määräys teletunnistetietojen säilyttämisestä enintään 12 kuukauden ajaksi. Oikeudellisen valvonnan tarkoitus on varmistua toimivaltuuden käytön välttämättömyydestä ja oikeasuhteisuudesta. Päätösluonnoksen mukaan tämä toimivaltuus ei yleensä kohdistu EU:n alueella olevia rekisteröityjä koskeviin henkilötietoihin, joita riittävyyspäätöksen nojalla siirrettäisiin Yhdistyneeseen Kuningaskuntaan, vaan kyse on tyypillisesti suoraan Yhdistyneen Kuningaskunnan alueella toimivien operaattorien asiakkailta kerättävistä tiedoista. Toisaalta päätösluonnoksen mukaan laaja-alaiseen tiedusteluun myönnettävä lupa voidaan myöntää vain rajat ylittävän viestiliikenteen osalta, törkeän rikoksen estämiseksi tai kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi.

Komission päätösluonnoksessa arvioidaan myös teletunnistetietojen hankintaa koskevia edellytyksiä ja suojatoimia. Laaja-alaiseen tiedusteluun koskevien lupien myöntämiseen liittyy myös ylimääräisiä suojatoimia, jotka koskevat luvan kestoja, uudistamista ja muuttamista. Oikeudellinen valvonta kohdistuu myös luvan uudistamista tai muuttamista koskevaan hakemukseen.

Komission päätösluonnoksessa todetaan, että IPA korvaa aiemman laaja-alaisen sähköisen viestinnän tietojen hankintaa koskevan lainsäädännön, josta EU:n tuomioistuin antoi tuomion *Privacy International* –asiassa (C-623/17 *Privacy International*). Vanha lainsäädäntö on kumottu, ja uudessa laissa säädetään erityisistä

edellytyksistä ja suojaustoimista, jotka koskevat laaja-alaista tiedonhankintaa koskevan luvan myöntämistä. Lakiin on lisätty erityisesti vaatimus toimivaltuuden käytön välttämättömyyden ja oikeasuhteisuuden arvioinnista, mihin tulee kiinnittää huomiota hakemuksen perusteluissa. Operatiivisilta perusteluilta edellytetään yksityiskohtaisuutta. Lisäksi luvan myöntäjän on varmistettava hankittavien tietojen osalta henkilötietojen tietoturvaluutta, säilyttämistä ja luovuttamista koskevien vaatimusten täytyminen. Luvan myöntäminen edellyttää myös etukäteen oikeudellista hyväksyntää (Judicial Commissioner).

Henkilötietojen muun myöhemmän käytön tulee olla yhteensopivaa alkuperäisen käsittelytarkoituksen kanssa. Käyttötarkoitussidonnaisuuden periaatteesta säädetään DPA:ssa, jota täydentävät turvallisuuspalveluita koskevat säädökset (Security Services Act 1989, Intelligence Services Act 1994). Henkilötietojen siirtoja edelleen muuhun kolmanteen maahan koskevat erityiset vaatimukset. IPA sisältää ylimääräisiä suojaustoimia koskevia säännöksiä, joita kohdennetun tiedustelun tai laite-etsinnän taikka laaja-alaisen tiedustelun, teletunnistetietojen hankinnan tai laite-etsinnän tietojen siirtoihin kolmansiin maihin. Henkilötietojen käsittelyä kansallisen turvallisuuden tarkoituksiin valvoo tietosuojaviranomainen, kun taas tutkintatoimivaltuuksien käyttöä valvoo erityinen valtuutettu, Investigatory Powers Commissioner (IPC) sekä lainvalvontaviranomaisten että tiedusteluviranomaisten osalta. Tiedusteluviranomaisten toimintaan kohdistuu myös parlamentaarista valvontaa. Lisäksi rekisteröidyillä on käytettävissään oikeussuojakeinona pääsy tuomioistuimeen käyttääkseen rekisteröidyn oikeutta saada tutustua itseään koskeviin henkilötietoihin tai oikeutta pyytää niiden oikaisua tai poistamista, sekä mahdollisuus valittaa Euroopan ihmisoikeustuomioistuimeen.

Rikosasioiden tietosuojadirektiiviin perustuva päätösluonnos

Komissio katsoo, että Yhdistynyt Kuningaskunta varmistaa riittävän henkilötietojen suojan tason, kun henkilötietoja siirretään rikosasioiden tietosuojadirektiivin soveltamisalaan kuuluvien viranomaisten toimesta EU:n alueelta Yhdistyneen Kuningaskunnan toimivaltaisille viranomaisille, joihin sovelletaan DPA:n 3 osan säännöksiä.

Komissio on ottanut arvioinnissaan huomioon sovellettavan lainsäädännön lisäksi Yhdistyneen Kuningaskunnan kansainväliset sopimusvelvoitteet, erityisesti sen, että Yhdistynyt Kuningaskunta on Euroopan ihmisoikeussopimuksen osapuoli sekä Euroopan neuvoston yleissopimuksen 108 osapuoli. Euroopan ihmisoikeussopimus on pantu täytäntöön ihmisoikeuslailla. Rekisteröidyillä on myös mahdollisuus valittaa asiassaan Euroopan ihmisoikeustuomioistuimeen kansallisen viranomaisen lopullisesta päätöksestä.

Yhdistyneen kuningaskunnan tietosuojalainsäädäntö

Ennen EU-eroa, Yhdistyneen Kuningaskunnan toimivaltaisten viranomaisten henkilötietojen käsittelyyn sovellettiin DPA:n osia, joilla on pantu täytäntöön rikosasioiden tietosuojadirektiivi. EU-eroa koskevan lain mukaan erityisesti DPA:n 3 osa, jolla direktiivi on pantu täytäntöön, muodostaa EU-lainsäädännöstä johdetun kansallisen lainsäädännön, jota on siirtymäajan aikana tulkittu kansallisissa tuomioistuimissa EU:n tuomioistuimen asiaan liittyvän oikeuskäytännön mukaisesti edelleen siten kuin ennen eroa. Kansallista lainsäädäntöä on muutettu siten, että

rikosasioiden tietosuojadirektiivin aineellisia täytäntöönpanosäännöksiä sovelletaan edelleen toimivaltaisten viranomaisten henkilötietojen käsittelyyn, joka ei kuulu UK GDPR:n soveltamisalaan.

DPA:n osa 3 sisältää säännökset keskeisistä henkilötietojen käsittelyä koskevista periaatteista, henkilötietojen käsittelyn oikeusperusteista, rekisteröidyn oikeuksista, toimivaltaisten viranomaisten velvollisuuksista rekisterinpitäjänä ja henkilötietojen edelleen luovutuksia koskevista rajoituksista. DPA:n 5 ja 6 osa sisältävät sovellettavat säännökset henkilötietojen käsittelyn valvonnasta ja rekisteröidyn käytettävissä olevista oikeussuojakeinoista. Yhdistyneellä Kuningaskunnalla on erillistä lainsäädäntöä, joka koskee poliisia a) Englannissa ja Walesissa, b) Skotlannissa ja c) Pohjois-Irlannissa, sekä muuhun poliisia koskevaan lainsäädäntöön perustuvia poliisin henkilötietojen käsittelyyn sovellettavia määräyksiä ja käytäntösääntöjä. Myös tietosuojaviranomainen on antanut lainvalvontasektoria koskevia ohjeita.

Komission päätösluonnoksen mukaan Yhdistyneen Kuningaskunnan henkilötietojen käsittelyä koskeva lainsäädäntö, jota sovelletaan lainvalvontaviranomaisiin, on rakenteellisesti ja sisällöllisesti samankaltaista kuin EU:n alueella sovellettava lainsäädäntö.

Soveltamisala

DPA:n 3 osan soveltamisala vastaa rikosasioiden tietosuojadirektiivin 2 artiklan 2 kohdan soveltamisalaa. Käsittelyn tarkoitus tulee olla lainvalvontatarkoitus, jonka määritelmä vastaa rikosasioiden tietosuojadirektiivin soveltamisalasäännöstä. Toimivaltaiset viranomaiset käsittävät poliisin lisäksi muut viranomaiset, joilla on rikostutkintavaltuuksia, syyttäväviranomaiset, rikostorjuntaviranomaiset ja muut organisaatiot, joille on annettu lainvalvontatehtäviä. DPA:n 3 osaa sovelletaan myös rikosasioita käsitteleviin tuomioistuimiin, lukuun ottamatta rekisteröidyn oikeuksia ja ICO:n valvontaa koskevia säännöksiä. Tiedusteluviranomaisia ei pidetä toimivaltaisina viranomaisina. Niiden toiminta kuuluu puolestaan DPA:n 4 osan soveltamisalaan.

Henkilötiedon määritelmä ja käsittelyn määritelmä vastaavat rikosasioiden tietosuojadirektiivin 3 artiklaan sisältyviä määritelmiä. Myös rekisterinpitäjän ja henkilötietojen käsittelijän määritelmät vastaavat direktiivin sisältämiä määritelmiä.

Henkilötietojen käsittelyn keskeiset periaatteet

DPA sisältää säännökset henkilötietojen käsittelyn laillisuusvaatimuksesta. Yhdistyneen Kuningaskunnan laki sisältää myös vaatimukset henkilötietojen käsittelyn tarpeellisuudesta ja oikeasuhteisuudesta. Henkilötietojen käsittelyn on perustuttava lakiin tai rekisteröidyn suostumukseen, tai siihen, että käsittely on tarpeen toimivaltaisen viranomaisen tehtävän hoitamiseksi. Sillä, että käsittelyn on perustuttava lakiin, tarkoitetaan lainsäädäntöä, common law'ta tai kuninkaallisia määräyksiä. Toimivaltaisten viranomaisten toimivaltuuksista säädetään laissa. Common law, joka on kehittynyt tuomioistuinten ennakkoratkaisujen kautta, voi muodostaa henkilötietojen käsittelyn perustan joissakin tilanteissa, esimerkiksi silloin, kun on kyse poliisin ydintehtävästä paljastaa ja estää rikoksia. Laissa säädetty toimivaltuudet ovat kuitenkin ensisijaisia. Myös common law –perusteisten toimivaltuuksien käytölle on rajoituksia, jotka perustuvat osin tuomioistuinten oikeuskäytäntöön ja osin lainsäädäntöön, mukaan lukien ihmisoikeuslaki. Kuninkaallisia määräyksiä, joilla olisi merkitystä

lainvalvontakontekstissa, on hyvin vähän. Niistä kuitenkin on esimerkkinä keskinäiseen oikeusapuun liittyvät määräykset.

DPA sisältää myös säännökset rekisteröidyn suostumuksella tapahtuvasta henkilötietojen käsittelystä, mutta komission päätösluonnoksen mukaan ne eivät ole oleellisia riittävyyspäätöksen kannalta. Päätöksen soveltamisalaan kuuluvat käsittelytoimet liittyvät aina sellaisiin henkilötietoihin, joita siirretään toimivaltaisten viranomaisten toimesta rikosasioiden tietosuojadirektiivin mukaisesti. Lisäksi toimivaltaisten viranomaisten henkilötietojen käsittely ei voi perustua yksinomaan suostumukseen, vaan toimivaltuuksista on lisäksi säädettävä laissa. Sitä sovelletaankin tyypillisimmin ylimääräisenä käsittelyn edellytyksenä esimerkiksi DNA-näytteen ottamisen ja käsittelyn yhteydessä, kun rekisteröity ei ole rikoksesta epäilty.

DPA sisältää myös säännökset käyttötarkoitussidonnaisuuden periaatteesta, täsmällisyysvaatimuksesta ja tietojen minimointiperiaatteesta sekä henkilötietojen säilytyksen rajoittamisen vaatimuksesta. Säännökset vastaavat pitkälti sisällöllisesti direktiiviin sisältämiä vaatimuksia. Säilytysajoista säädetään lisäksi muualla lainsäädännössä muun muassa DNA- ja sormenjälkitietojen osalta.

Yhdistyneen Kuningaskunnan lainsäädäntö sisältää myös henkilötietojen käsittelyn tietoturvallisuutta ja läpinäkyvyyttä koskevat vaatimukset. Aineellinen sisältö vastaa suureksi osaksi direktiivin säännöksiä.

Arkaluonteisten henkilötietojen käsittely

DPA:n 3 osa sisältää säännökset arkaluonteisesta henkilötietojen käsittelystä, joka vastaa pitkälti rikosasioiden tietosuojadirektiivin 10 artiklan mukaista erityisten henkilötietoryhmien käsittelyä. Laissa säädetään yksityiskohtaisesti käsittelyn edellytyksistä. Käsittelyn on pääsääntöisesti oltava välttämätöntä.

Rekisteröidyn oikeudet

DPA:n 3 osa sisältää myös säännökset rekisteröidyn oikeuksista, mukaan lukien oikeus tutustua itseään koskeviin henkilötietoihin, oikeus pyytää henkilötietojen oikaisua sekä oikeus pyytää henkilötietojen poistamista ja käsittelyn rajoittamista. Komission arvion mukaan säännösten sisältö vastaa direktiivin 3 luvun säännöksiä.

Rekisteröidyllä on myös oikeus saada viipymättä tietää henkilötietojen tietoturvaloukkauksesta, jos se todennäköisesti aiheuttaa korkean riskin yksilön oikeuksille ja vapauksille. DPA sisältää myös direktiiviä vastaavasti säännöksiä rekisteröidyn informointia koskevista vaatimuksista ja rekisteröidyn oikeuksien käyttämisestä.

Rekisteröidyn oikeuksien rajoitukset

Yhdistyneen Kuningaskunnan lainsäädäntö sisältää toimivaltaisen viranomaisen oikeuden rajoittaa rekisteröidyn oikeuksia tietyin edellytyksin, jotka vastaavat direktiivin III luvun säännöksiä. Tietosuojaviranomainen on antanut ohjeet rajoitusten soveltamisesta. Niiden mukaan rekisterinpitäjän on arvioitava rajoittamisen tarvetta tapauskohtaisesti, ottamalla huomioon sen aiheuttaman haitan yksilön oikeuksille. Erityisesti rajoituksen on oltava välttämätön ja oikeasuhteinen ja sen on rajoituttava niihin oikeuksiin, joiden käyttäminen vaarantaisi rajoituksen tavoitteen. Rajoitusten soveltamisesta on annettu myös muuta ohjeistusta. Toimivaltaisen viranomaisen on

informoitava rekisteröityä tämän oikeuksien rajoittamisesta viipymättä, sekä käytettävissä olevista oikeussuojakeinoista, jollei informointi vaaranna rajoituksen tavoitetta. Rekisterinpitäjän on dokumentoitava rajoitusten käyttö ja annettava tiedot tarvittaessa tietosuojaviranomaiselle.

Automatisoitu päätöksenteko

DPA sisältää direktiivin 11 artiklaa vastaavat säännökset automatisoidusta päätöksenteosta sekä sovellettavista suojatoimista. DPA sisältää myös valtuutuksen ministeriölle antaa tarkempia säännöksiä sovellettavista suojatoimista, mutta tällaisia ei ole toistaiseksi annettu.

Henkilötietojen edelleen luovuttaminen

DPA sisältää säännökset kansainvälisistä henkilötietojen siirroista. DPA:ssa säädetyt edellytykset siirroille vastaavat pitkälti rikosasioiden tietosuojadirektiivin V luvun säännöksiä.

DPA sisältää säännökset myöhemmistä henkilötietojen edelleen luovutuksista muuhun kolmanteen maahan tai kansainväliselle järjestölle. Jos tiedot on luovutettu EU:n jäsenvaltiosta, tiedot siirtäneen jäsenvaltion suostumus tietojen luovuttamiselle on tarpeen. Koska näitä säännöksiä koskee siirtymäaika, joitakin henkilötietojen siirtoja kolmansiin maihin kohdellaan edelleen siten, että ne rinnastuvat riittävyyspäätökseen perustuviin siirtoihin. Nämä tiedonsiirrot koskevat EU:n jäsenvaltioita, EFTA-valtioita, Gibraltaria ja sellaisia kolmansia maita, joiden osalta EU:lla on voimassa oleva tietosuojan riittävyttä koskeva päätös. Ministeriön on tehtävä näiden osalta uusi arviointi vuoden 2024 loppuun mennessä.

Rekisterinpitäjän vastuu

DPA sisältää rekisterinpitäjän vastuuta koskevat säännökset, mukaan lukien tekniset ja organisatoriset toimenpiteet, henkilötietojen käsittelyä koskevien selosteiden ja lokitietojen ylläpito, sekä säännökset velvollisuudesta tehdä yhteistyötä tietosuojaviranomaisen kanssa. Rekisterinpitäjän on myös laadittava tietosuoja koskeva vaikutustenarviointi ja nimettävä tietosuojavastaava, jollei kyse ole tuomioistuimesta tai muusta oikeusviranomaisesta.

Riippumaton valvonta

Samoin kuin UK GDPR:n soveltamisalaan kuuluvan henkilötietojen käsittelyn osalta, Yhdistyneen Kuningaskunnan tietosuojaviranomaisella on toimivalta valvoa DPA:n 3 osan soveltamisalaan kuuluvien toimivaltaisten viranomaisten suorittamaa henkilötietojen käsittelyä. Tietosuojaviranomaista koskevat säännökset sisältyvät osin UK GDPR:ään ja osittain DPA:ta täydentävin säännöksiin. Komission päätösluonnoksessa selostetaan nimittämismenettely sekä eräissä tilanteissa (serious misconduct) sovellettava irtisanomismenettely, sekä rahoitus.

UK GDPR:n soveltamisalaa vastaavasti tietosuojaviranomaisella on myös rikosasioissa toimivaltaisten viranomaisten osalta laissa säädetyt tutkintavaltuudet, korjaavat toimivaltuudet, hyväksymis- ja neuvontavaltuudet, sekä oikeus määrätä hallinnollisia seuraamuksia. Toimivaltuudet vastaavat EU:n tietosuojalainsäädännössä säädettyjä toimivaltuuksia. Rikosasioiden tietosuojadirektiivi ei edellytä hallinnollisista seuraamuksista säätämistä toimivaltaisten viranomaisten osalta.

Kuten UK GDPR:n soveltamisalalla, tietosuojaviranomaisella ei ole myöskään toimivaltuuksia valvoa rikosasioita käsitteleviä tuomioistuimia, vaan näiden valvonnasta vastaavat erityiset elimet.

Oikeussuojakeinot

Rekisteröidyllä on oikeus saattaa asiansa tietosuojaviranomaisen käsiteltäväksi, jos hän katsoo, että DPA:n 3 osan säännöksiä on rikottu. Rekisteröity voi myös käyttää oikeussuojakeinoa tietosuojaviranomaista vastaan kantelemalla tuomioistuimeen, jos hän on tyytymätön tämän vastaukseen tai ei ole saanut vastausta. Rekisteröity voi saattaa myös rekisterinpitäjää tai henkilötietojen käsittelijää vastaan asian vireille tuomioistuimessa. DPA sisältää säännökset oikeudesta hyvitykseen vahingosta, joka on aiheutunut tietosuojalainsäädännön rikkomisesta. Rekisteröidyllä on lisäksi mahdollisuus tehdä valitus ihmisoikeuslain nojalla kansalliseen tuomioistuimeen, myös yksityiselämän ja henkilötietojen suojaa koskevassa asiassa, ja edelleen Euroopan ihmisoikeustuomioistuimeen.

Henkilötietojen luovuttaminen ja käsittely muuhun kuin alkuperäiseen tarkoitukseen

Yhdistyneen Kuningaskunnan lainsäädäntö mahdollistaa lainvalvontaviranomaisen keräämien henkilötietojen luovuttamisen toiselle viranomaiselle tietyin edellytyksin. Ensinnäkin rikosasioiden tietosuojadirektiivin 4 artiklan 2 kohtaa vastaavasti rikosasioissa kerättyjä henkilötietoja voidaan käyttää muuhun lainvalvontatarkoitukseen, edellyttäen, että vastaanottavalla rekisterinpitäjällä on lain nojalla oikeus käsitellä kyseisiä henkilötietoja siihen tarkoitukseen, johon ne on tarkoitus luovuttaa, ja että käsittely on välttämätöntä ja oikeasuhteista. Kaikissa näissä tilanteissa sovelletaan DPA:n 3 osassa säädettyjä suojatoimia. Yhdistyneellä Kuningaskunnalla on erityislainsäädäntöä, joka sallii nimenomaisesti henkilötietojen luovuttamisen muuhun kuin alkuperäiseen käyttötarkoitukseen. Niitä voidaan luovuttaa esimerkiksi julkiseen valtaan kohdistuvien petosten ja muiden petosten torjumiseksi, veroasioissa, sekä vakavan ja järjestäytyneen rikollisuuden torjumiseksi. Lainsäädännössä nimenomaisesti edellytetään, että tietoja luovutettaessa on noudatettava tietosuojalainsäädäntöä. Lisäksi edellytetään, että henkilötietoja saa käsitellä muuhun kuin lainvalvontatarkoitukseen ainoastaan, jos asiasta säädetään nimenomaisesti laissa. Tällainen käsittely on mahdollista, jos rikosasioissa toimivaltainen viranomainen luovuttaa tietoja tiedusteluviranomaiselle tai muulle viranomaiselle (esimerkiksi veroviranomainen, kilpailuviranomainen tai lastensuojeluviranomainen).

Toimivaltainen viranomainen voi luovuttaa henkilötietoja myös tiedusteluviranomaiselle kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi. Tietojen luovuttaminen perustuu terrorismin estämistä koskevaan lakiin (Counter Terrorism Act 2008, CTA). Luovutettujen henkilötietojen käsittelyn edellytyksistä säädetään tiedusteluviranomaisia koskevassa lainsäädännössä.

Tiedustelupalvelujen henkilötietojen käsittelystä säädetään DPA:n 4 osassa, joka sisältää säännökset keskeisistä henkilötietojen käsittelyn periaatteista, erityisten henkilötietoryhmien käsittelystä, rekisteröidyn oikeuksista, oletetusta ja sisäänrakennetusta tietosuojasta ja tietoturvallisuudesta, sekä kansainvälisistä henkilötietojen siirroista. Eräistä säännöksistä, jotka koskevat henkilötietojen käsittelyn periaatteita (laillisuusvaatimusta lukuun ottamatta), rekisteröidyn oikeuksia ja velvollisuutta ilmoittaa tietosuojaviranomaiselle henkilötietojen

tietoturvaloukkauksesta, tietosuojaviranomaisen tarkastusvaltuuksia kansainvälisten velvoitteiden mukaisesti, eräitä tietosuojaviranomaisen muita toimivaltuuksia, tietosuojarikkomusten kriminalisointia, sekä erityisiä henkilötietojen käsittelytarkoituksia, on mahdollista poiketa kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi. Tietosuojaviranomainen valvoo, sovelletaanko poikkeuksia oikein, huomioiden rajoitustoimen välttämättömyyttä ja oikeasuhteisuutta koskevat vaatimukset. Rekisterinpitäjällä on mahdollisuus hakea erityistä todistusta, joka osoittaa rajoitustoimenpiteiden välttämättömyyden. Jokaisella, johon todistus vaikuttaa, on oikeus valittaa siitä tuomioistuimeen.

Rekisteröidyn oikeuksia on mahdollista rajoittaa myös sillä perusteella, että eräiden DPA:n 4 osan säännösten soveltamisesta voisi aiheutua vahinkoa suojattaville eduille (esim. ammatilliset oikeudet, tuomioistuinmenettely tai asevoimien toimintakyky). Vahinkoedellytyksen soveltuminen on pystyttävä osoittamaan yksittäisessä asiassa.

Komission arvion mukaan Yhdistyneen Kuningaskunnan lainsäädännön mahdollistamat poikkeukset ja rajoitukset täyttävät vaatimuksen siitä, että ne ovat välttämättömiä ja oikeasuhteisia kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi. Tietosuojaviranomainen valvoo myös tiedustelupalveluiden henkilötietojen käsittelyä ja komissio pitää toimivaltuuksia riittävinä. Tietosuojaviranomaisen toimivaltuuksissa on tältä osin poikkeuksia suhteessa niihin toimivaltuuksiin, jotka koskevat rikosasioissa toimivaltaisia viranomaisia. Tietosuojaviranomainen ei voi määrätä tietosuojavaikutusten arviointia, minkä lisäksi tarkastusvaltuudet eivät ole kaikilta osin käytettävissä, kun kansallisen turvallisuuden suojaaminen edellyttää niiden rajoittamista (esim. paikan päällä tarkastus tai kansainvälisiin velvoitteisiin liittyvät tarkastusvaltuudet). Rekisteröidyillä on oikeus saattaa asiansa tietosuojaviranomaisen käsiteltäväksi, jos he katsovat itseään koskevien henkilötietojen käsittelyssä rikotun DPA:n 4 osan säännöksiä, sekä oikeus valittaa tuomioistuimeen ja oikeus vahingonkorvaukseen lainvastaisesta henkilötietojen käsittelystä. Tiedustelupalveluilla on tietosuojaviranomaisen kanssa erityiset järjestelyt, jotka koskevat henkilötietojen tietoturvaloukkausten ja rekisteröityjen kanteluiden käsittelyä. Tiedustelupalveluihin kohdistuu myös parlamentaarista valvontaa. Lisäksi rekisteröidyillä on mahdollisuus kannella tiedustelupalvelujen toiminnasta erityiseen tuomioistuimeen (Investigatory Powers Tribunal). Kun kansalliset oikeussuojakeinot on käytetty, rekisteröity voi valittaa edelleen Euroopan ihmisoikeustuomioistuimeen yksityiselämän ja henkilötietojen suojan loukkauksesta.

Komission arvion mukaan henkilötietojen luovutuksiin rikosasioissa toimivaltaisilta viranomaisilta tiedusteluviranomaisille ja muille viranomaisille kohdistuu laissa säädetyt, riittävät suojatoimet. Lisäksi henkilötietojen käsittelyä valvovat riippumattomat elimet, ja rekisteröidyillä on mahdollisuus tehokkaihin oikeussuojakeinoihin.

Riittävyyspäätösluonnoksissa olevat yleiset säännökset

Tietosuojaviranomaisten toimenpiteet

Jos tietosuojavaltuutettu katsoo sillä vireillä olevassa asiassa tarpeelliseksi selvittää, onko riittävyyspäätös tietosuoja-asetuksen mukainen tai rikosasioiden tietosuojadirektiivin mukainen, tietosuojavaltuutettu voi saattaa hakemuksella ennakkoratkaisun pyytämistä koskevan asian Helsingin hallinto-oikeuden ratkaistavaksi

tietosuojalain (1050/2018) 23 §:n 1 momentin ja vastaavasti henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä annetun lain (1054/2018) 58 §:n 1 momentin mukaisesti.

Päätöksen seuranta, soveltamisen keskeyttäminen ja muuttaminen

Komissio seuraa tietosuoja-asetuksen 45 artiklan 4 kohdan ja rikosasioiden tietosuojadirektiivin 36 artiklan 4 kohdan mukaisesti jatkuvasti kehitystä Yhdistyneessä Kuningaskunnassa päätösten hyväksymisen jälkeen sen arvioimiseksi, varmistaako Yhdistyneen Kuningaskunnan lainsäädäntö edelleen oleellisin osin tietosuoja-asetuksen mukaisen suojan tasoa vastaavan tietosuojan tason. Tämä on komission päätösluonnoksen mukaan erityisen tärkeää, koska Yhdistyneen Kuningaskunnan lainsäädäntö ei enää perustu EU-oikeuteen, vaan voi muuttua.

Yhdistyneen Kuningaskunnan olisi ilmoitettava komissiolle lainsäädäntönsä aineellisista muutoksista, joilla on vaikutusta päätösten kohteena olevan lainsäädännön arviointiin sekä henkilötietojen käsittelyä koskevan käytännön kehityksestä. Myös jäsenvaltioiden olisi ilmoitettava komissiolle kansallisten tietosuojaviranomaistensa toimenpiteistä, jotka koskevat henkilötietojen siirtoa Yhdistyneeseen Kuningaskuntaan. Jos komissio arvioi, että tietosuojan taso ei enää ole riittävä, sen olisi ilmoitettava Yhdistyneen Kuningaskunnan toimivaltaisille viranomaisille ja pyydettävä näitä ryhtymään tarvittaviin toimenpiteisiin määrittelemänsä kohtuullisen ajan kuluessa. Jos Yhdistynyt Kuningaskunta ei toteuttaisi toimenpiteitä tai ei muutoin pystyisi osoittamaan riittävän tietosuojan tason täyttymistä, komissio käynnistää tietosuoja-asetuksen 93 artiklan 2 kohdassa tai rikosasioiden tietosuojadirektiivin 58 artiklan 2 kohdassa tarkoitetun menettelyn. Vaihtoehtoisesti komissio voisi käynnistää päätöksen muuttamista koskevan menettelyn, erityisesti asettaakseen lisäedellytyksiä henkilötietojen siirroille tai rajoittaakseen riittävyyspäätöksen soveltamisalaa. Komission olisi mahdollista käyttää kiireellisyysperusteilla myös tietosuoja-asetuksen 93 artiklan 3 kohdan tai rikosasioiden tietosuojadirektiivin 58 artiklan 3 kohdan menettelyä.

Päätösten voimassaolo

Komissio on ottanut huomioon, että Yhdistyneen Kuningaskunnan kanssa tehdyn sopimuksen siirtymäajan päätyttyä on mahdollista, että sen tietosuojalainsäädäntö, joka on riittävyyspäätösten perusteena, muuttuu ja sen lainsäädäntö voi myös muilta osin muuttua. Sen vuoksi komission päätösluonnosten mukaan päätöksiä sovellettaisiin neljä vuotta niiden voimaantulosta. Komission on käynnistettävä uusien päätösten valmistelu viimeistään kuusi kuukautta ennen voimassaolon päättymistä, jatkaakseen niiden voimassaoloa neljäksi vuodeksi tietosuoja-asetuksen 93 artiklan 2 kohdan ja rikosasioiden tietosuojadirektiivin 58 artiklan 2 kohdan mukaisesti.

Komission johtopäätökset

Komission arvion mukaan UK GDPR ja DPA varmistavat riittävän henkilötietojen suojan tason, joka vastaa oleellisin osin tietosuoja-asetuksen ja rikosasioiden tietosuojadirektiivin mukaista tietosuojan tasoa, kun henkilötietoja siirretään Euroopan unionin alueelta.

Komissio katsoo, että kokonaisuutena Yhdistyneen Kuningaskunnan rekisteröidyn oikeuksien valvontamekanismit ja käytettävissä olevat oikeussuojakeinot mahdollistavat sen, että rikkomukset tunnistetaan ja niistä määrätään seuraamuksia. Komissio katsoo myös, että rekisteröidyllä on käytettävissä oikeussuojakeinoja saadakseen pääsyn itseään koskeviin henkilötietoihin ja tarvittaessa niiden oikaisemiseen tai poistamiseen.

Komissio katsoo, että Yhdistyneen Kuningaskunnan lainsäädäntö varmistaa, että rajoitukset rekisteröidyn oikeuksiin, kun tietoja siirretään viranomaistarkoituksiin EU:n alueelta, erityisesti lainvalvontatarkoituksiin ja kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi, ovat välttämättömiä tavoitteen saavuttamiseksi, ja että niihin kohdistuu tehokkaat oikeusturvakeinot.

Komission johtopäätökset perustuvat sekä Yhdistyneen Kuningaskunnan lainsäädäntöön että sen kansainvälisiin velvoitteisiin. Näihin kuuluu erityisesti se, että Yhdistynyt Kuningaskunta on Euroopan ihmisoikeussopimuksen osapuoli ja siihen kohdistuu Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen valvontaa. Komission päätösluonnoksen mukaan sitoutuminen näihin ihmisoikeusvelvoitteisiin on erityisen merkittävä osa arviointia, johon päätösluonnos perustuu.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Komission päätösehdotusten oikeusperustana ovat tietosuoja-asetuksen 45 artikla, jonka mukaan komissio voi suojan riittävyttä arvioituaan päättää, että kolmas maa tai kolmannen maan alue tai yksi tai useampi tietty sektori tai kansainvälinen järjestö tarjoaa ko. artiklassa tarkoitetun riittävän tietosuojan tason, sekä rikosasioiden tietosuojadirektiivin 35 artikla. Nämä täytäntöönpanosäädökset hyväksytään ns. komitologia-asetuksessa (EU) N:o 182/2011 säädettyä tarkastelumenettelyä noudattaen.

Komissio antaa tietosuojan riittävyttä koskevan päätösehdotuksen. Euroopan tietosuojaneuvosto antaa päätösehdotuksesta lausunnon, minkä jälkeen ehdotusta käsitellään jäsenvaltioiden edustajien muodostamassa komiteassa. Tämän jälkeen komissio tekee päätöksen komitologia-asetuksen mukaisesti.

Käsittely Euroopan parlamentissa

Euroopan parlamentin kansalaisvapaudet sekä oikeus- ja sisäasiat -valiokunta (LIBE) on käsitellyt komission esittelemiä päätösluonnoksia kokouksessaan 16.3.2021 (LIBE/9/05554).

Kansallinen valmistelu

Perusmuistio on käsitelty oikeudelliset kysymykset – jaoston (EU35) kirjallisessa menettelyssä 24.-26.3.2021.

Eduskuntakäsittely

Eduskunta on hyväksynyt EU:n tietosuojalainsäädäntöä täydentävän tietosuojalain (HE 9/2018 vp – EV 108/2018 vp) ja lain henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä (HE 31/2018 vp – EV 113/2018 vp).

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Tietosuojalaki (1050/2018) ja laki henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä (1054/2018) tulivat voimaan 1.1.2019.

Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 27 §:n 23 kohdan mukaan valtakunnalla on lainsäädäntövalta asioissa, jotka koskevat lainkäyttöä.

Ahvenanmaan itsehallintolain 18 §:n mukaan maakunnalla on lainsäädäntövaltaa asioissa, jotka koskevat maakunnan hallitusta sekä sen alaisia viranomaisia ja laitoksia. Ahvenanmaan maakunnan ja kuntien viranomaisten hallussa olevien henkilötietojen suoja on Ahvenanmaan itsehallintolain 19 §:ssä tarkoitettussa maakuntalakien lainsäädäntövalvonnassa katsottu itsehallintolain 18 §:n 1 ja 4 kohdan nojalla kuuluvan maakunnan lainsäädäntövaltaan.

Riittävyyspäätösten tekeminen kuuluu komission toimivaltaan. Jäsenvaltiot valvovat komissiolle siirretyn täytäntöönpanovallan käyttöä komitologiamenettelyssä.

Taloudelliset vaikutukset

Tietosuoja-asetuksen tarkoituksena on muun muassa tukea talousunionin kehittämistä sekä taloudellista ja sosiaalista edistystä, talouksien lujittamista ja lähentämistä sisämarkkinoilla. Henkilötietojen siirrot unionin ulkopuolisiin maihin, kansainvälisiin järjestöihin ja niistä unioniin ovat tarpeen kansainvälisen kaupan ja yhteistyön kehittämiseksi. Tietosuoja-asetuksen nojalla hyväksyttävällä Yhdistynyttä Kuningaskuntaa koskevalla täytäntöönpanopäätöksellä voidaan arvioida olevan myönteisiä vaikutuksia yritysten toimintaan siltä osin kuin on kyse yhteistyöstä EU:n jäsenvaltioiden ja Yhdistyneeseen Kuningaskuntaan sijoittautuneiden yritysten välillä.

Rikosasioiden tietosujadirektiivin nojalla hyväksyttävällä riittävyyspäätöksellä ei ole merkittäviä taloudellisia vaikutuksia. Sillä on kuitenkin toimivaltaisten viranomaisten hallinnollista taakkaa vähentävää vaikutusta, kun Yhdistyneen Kuningaskunnan viranomaisiin sovellettavaa lainsäädäntöä ja tietosuojan riittävyttä ei ole tarpeen arvioida erikseen rekisterinpitäjän toimesta.

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

Euroopan tietosuojaneuvostolta on pyydetty lausunto komission päätösluonnoksista.

Yhdistynyt Kuningaskunta erosi Euroopan unionista 1.2.2020. Erosopimukseen sisältyy siirtymäkausi, jonka kuluessa EU-oikeutta sovellettiin Yhdistyneessä Kuningaskunnassa 31.12.2020 saakka.

EU:n ja Yhdistyneen Kuningaskunnan välillä on allekirjoitettu kauppa- ja yhteistyösopimus (EUVL L 444/14, 31.12.2020), jota on sovellettu väliaikaisesti 1.1.2021 alkaen. EU:n tavoitteena on päättää sopimuksen tekemisestä huhtikuun aikana. Siirtymäaika päättyy viimeistään 30.6.2021, jollei komissio ole sitä ennen hyväksynyt tietosuojan riittävyttä koskevia päätöksiä. Sopimuksen loppumääräyksiin sisältyvät henkilötietojen suoja koskevat väliaikaiset määräykset (FINPROV.10A), joiden mukaan sopimuksen mukaisen siirtymäajan aikana siirtoihin Yhdistyneeseen Kuningaskuntaan ei sovelleta tietosuoja-asetuksen ja rikosasioiden tietosujadirektiivin säännöksiä kolmansien maiden osalta. Siten henkilötietoja voidaan edelleen siirtää kuten ennen Yhdistyneen Kuningaskunnan eroa Euroopan unionista. Edellytyksenä on lisäksi, että Yhdistynyt Kuningaskunta ei siirtymäajan kuluessa muuta tietosuoja koskevaa lainsäädäntöään tai hyväksy tiettyjä UK:n tietosuojalainsäädännön

mahdollistamia välineitä ilman kumppanuusneuvoston (*Partnership Council*) hyväksyntää.

Tietosuojan riittävyttä koskevat päätökset ovat edellä mainituista sopimuksista riippumattomia, unionin yksipuolisia toimenpiteitä. Komission tavoitteena on kuitenkin ollut päätösten mahdollisimman pikainen hyväksyminen.

Yhdistynyt Kuningaskunta on Euroopan ihmisoikeussopimuksen ja Euroopan neuvoston yleissopimuksen 108 osapuoli. Yhdistynyt Kuningaskunta ei ole kuitenkaan vielä ratifioinut yleissopimuksen 108 muuttamista koskevaa pöytäkirjaa CETS 223. Suomi talletti pöytäkirjan ratifioimiskirjan 10.12.2020.

Asiakirjat

Komission päätösluonnokset

https://ec.europa.eu/info/law/law-topic/data-protection/international-dimension-data-protection/brexit_en

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Virpi Koivu/OM, puh. 0295150071

EUTORI-tunnus

Liitteet

Viite

Asiasanat	tietosuoja
Hoitaa	OM
Tiedoksi	EUE, LVM, MMM, OKM, PLM, SM, STM, UM, VM, VNK
